

ผู้สูงอายุวิถีอิสลาม : กองทุนสวัสดิการการจัดการศพของ
ชุมชนกาเยาะมาตีภายใต้บริบทชายแดนใต้

“Islamic elderly”, Karyo Mati Community Funeral Management Welfare Fund
under the Southern Border Context

¹ธัญธิดาภรณ์ แสงทอง, ²จิรัชยา เจียวก

³อับดุลคอลลิก อรรอฮีมียะ และ ⁴สวัสดิ์ ไหลภาภรณ์

¹Thanidaphat Saengthong, ²Jirachaya Jeawkok

³Abdulkhaliq Arrahimee and ⁴Sawat Laipaporne

^{1, 2, 3, 4}คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

^{1, 2, 3, 4}Faculty of Humanities and Social Sciences Prince of Songkla University, Thailand

Email: jutarat.sae@psu.ac.th, jirachaya.j@psu.ac.th,

mistersahara3@gmail.com, sawat.l@psu.ac.th⁴

Received October 25, 2021; Revised November 19, 2021; Accepted February 15, 2022

บทคัดย่อ

บทความเรื่องผู้สูงอายุวิถีอิสลาม : กองทุนสวัสดิการการจัดการศพของชุมชนกาเยาะมาตีภายใต้บริบทชายแดนใต้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนากองทุนสวัสดิการการจัดการศพสำหรับผู้สูงอายุตามวิถีอิสลามของชุมชนกาเยาะมาตี อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย จำนวน 8 คนได้แก่ ผู้ก่อตั้งกองทุน คณะกรรมการ และสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนกาเยาะมาตี การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนากองทุนสวัสดิการการจัดการศพสำหรับผู้สูงอายุตามวิถีอิสลามของชุมชนกาเยาะมาตี พบหลักการ 4 ประการ ดังนี้ (1) หลักการร่วมตัดสินใจ การคัดเลือกตัวแทนเพื่อเป็นคณะกรรมการในแต่ละหมู่บ้าน (2) หลักการร่วมปฏิบัติ การปฏิบัติตามแผนงานในด้านกิจกรรมของกองทุนฯ โดยการทำตามแผนที่วางไว้ (3) หลักการร่วมรับผลประโยชน์ การรับผลตอบแทนจากการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการมี 2 ประการ คือ เป็นตัวเงิน และไม่เป็นตัวเงิน (4) หลักการร่วมติดตามและประเมินผล ติดตามด้านการบริหารงบประมาณของกองทุนฯ 2 ประการ คือ การติดตามเรื่อง

งบประมาณ และการดำเนินงานที่เกิดขึ้นต่อไป ข้อเสนอแนะควรมีมาตรการผลักดันให้ความช่วยเหลือ
คำปรึกษาพยาบาลให้กับผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกกองทุนฯ

คำสำคัญ: กองทุนสวัสดิการการจัดการศพ ; ผู้สูงอายุวิถีอิสลาม; บริบทชายแดนใต้

Abstract

This article aimed to study the development of the funeral welfare fund for the elderly according to the Muslim lifestyle of the Kayomati Community, Bacho District, Narathiwat Province. The sample was eight members. They were selected by the founder board and members. The instrument of collecting data was an in-depth interview and participant observation. The data were analyzed by descriptive statistics and content analysis. The research results were found as follows:

The results showed that the development of the funeral welfare fund for the elderly according to the Muslim lifestyle of the Kayomati community found four principles as follows: (1) principles of decision-making and selection of representatives to be board members in each village; (2) principles of cooperation and implementation of the Fund's activity plan by following the plan; (3) principles of mutual benefit, there are two types of receiving feedback from participation in welfare provision, which is monetary and non-monetary; and (4) Principles of joint monitoring and evaluation, which follow up on two aspects of the Fund's budget management, namely budget monitoring. Further operational suggestions should be to push measures to provide assistance for medical expenses for the elderly who are members of the fund.

Keywords: Funeral Management Welfare Fund; Muslim elders; Southern border context

บทนำ

จากข้อมูลการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย ปี 2558 – 2573 จะเห็นว่าภาพรวมประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Completed aged society) แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงประชากรทำให้เรามองภาพออกว่าในอนาคตประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น (Institute for Population and Social Research, Mahidol University, 2017) สิ่งที่เราควรคำนึงถึงคือผู้สูงอายุควรได้รับการดูแลสุขภาพและดำเนินชีวิตที่เหมาะสมอย่างไร เพราะผู้สูงอายุย่อมอ่อนแรงไปตามอายุขัย ที่ชี้ให้เห็นว่าบุคคลย่อมมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามอายุที่เพิ่มมากขึ้น การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุเป็น

สิ่งที่สำคัญ การส่งเสริมให้สังคมเป็นศูนย์รวมแห่งการเรียนรู้ของผู้สูงอายุอันก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และต่อเนื่องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุต่อไป (Nawsuwan et al., 2019) และควรได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (Elderly Person Act, B.E. 2546 (2003)) มาตรา 11 ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการความคุ้มครองการส่งเสริมและการสนับสนุนในด้านการบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ การที่ผู้สูงอายุมีอายุมากขึ้นก็ยิ่งเสี่ยงต่อการเจ็บไข้ได้ป่วย และสามารถพึ่งตนเองได้น้อยลง เมื่อมีการเจ็บไข้ได้ป่วยจนเสียชีวิต ผู้สูงอายุจะมีสวัสดิการค่าทำศพจากรัฐบาล โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีความยากจนและมีรายได้น้อยไม่เกิน 3 หมื่นบาทต่อปี จะได้รับการสงเคราะห์ในการจัดทำศพผู้สูงอายุตามประเพณี ครอบคลุมผู้สูงอายุในทุกศาสนา โดยรัฐจะมีการให้งบประมาณการจัดทำศพรายละ 2,000 บาท โดยญาติผู้สูงอายุสามารถยื่นคำร้องขอรับเงินได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบล ภายใน 30 วันนับตั้งแต่วันที่เสียชีวิต และจัดการศพตามประเพณี (The Ministry of Social Development and Human Security, Department of Older Persons, 2016)

จังหวัดนราธิวาส มีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวนถึง 83,671 คน คิดเป็นร้อยละ 10.60 จากประชากรทั้งหมด คือ 7 แสนกว่าคน รวมทั้งเพศหญิงและเพศชาย ซึ่งโครงสร้างประชากรจังหวัดนราธิวาสมีประชากรผู้สูงอายุเป็นกลุ่มวัยที่ยังคงเรียกได้ว่าเป็นสังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) และได้รับสวัสดิการค่าจัดทำศพตามการจัดสรรของรัฐบาล ซึ่งการได้มาของสวัสดิการนี้เป็นไปตามเงื่อนไขของรัฐบาล สิ่งนี้ถือว่ารัฐคุ้มครองและดูแลอยู่แล้วแต่ยังไม่ครอบคลุมในการใช้จ่ายจริง หลายอำเภอในจังหวัดนราธิวาส เช่น อำเภอเมือง อำเภอเมือง อำเภอแว้ง และอำเภอบาเจาะ ได้มีการจัดตั้งกองทุนซารีกัตมาตี หรือที่เรียกว่า “กองทุนการจัดการศพ” เป็นกองทุนที่เกิดจากการก่อตั้งของคนในชุมชนที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับภาครัฐ รูปแบบการบริหารจัดการกองทุนจะมีความแตกต่างกันไป ตลอดจนมีการเรียกชื่อกองทุนที่แตกต่างกันด้วยเช่นกัน เช่น กองทุนซารีกัตมาตี กองทุนเงินนาวัต กองทุนมือนิงฮัลดูนยา เป็นต้น ทั้งนี้ในหลายพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ทำให้กลุ่มไม่สามารถขับเคลื่อนต่อไปได้ (Institute for Population and Social Research, 2014)

สำหรับอำเภอบาเจาะ จำนวนของผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 8.96 รวมทั้งเพศหญิงและเพศชาย มีจำนวน 4,449 คน จากประชากรทั้งหมด 49,611 คน ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) อย่างแท้จริง อำเภอบาเจาะ มีการจัดสวัสดิการในเรื่องของการจัดตั้งกองทุนการจัดการศพสำหรับผู้สูงอายุ แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญและช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจนและไม่มียกงบประมาณมากพอในการจัดการศพเมื่อเกิดการตาย นั่นคือการคิดริเริ่มจัดตั้งกองทุนสวัสดิการการจัดการศพชุมชนกาเยาะมาตี อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส เป็นหนึ่งในกองทุนเพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่เสียชีวิต เป็นหลักประกันความมั่นคงในชีวิต บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุในชุมชนที่มีรายได้น้อย นอกจากการได้รับเบี้ย

ผู้สูงอายุในแต่ละเดือนเพียงช่องทางเดียว เมื่อมีการเสียชีวิตค่าใช้จ่ายในการจัดการศพค่อนข้างสูงใช้งบประมาณมากพอสมควร

อย่างไรก็ตาม การพัฒนากองทุนสวัสดิการการจัดการศพชุมชนกาเยาะมาตี อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ผู้ที่มีสิทธิที่จะเข้าไปเป็นสมาชิกของกองทุนจะต้องมีอายุระหว่าง 60 ขึ้นไปทั้งเพศหญิงและชาย และได้ประกอบอาชีพข้าราชการ โดยมีเงื่อนไขว่าต้องเป็นสมาชิกของกองทุนเท่านั้นที่จะสามารถได้รับสวัสดิการค่าใช้จ่ายในการจัดการศพงบประมาณที่กองทุนได้ ให้แก่สมาชิกเป็นจำนวนเงิน 10,000 บาทต่อราย สำหรับจำนวนเงินดังกล่าว ประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายในการอาบน้ำศพ การห่อศพ การละหมาดศพ การชุดหลุม และอื่น ๆ เกี่ยวกับการดำเนินการ นับตั้งแต่การตายเกิดขึ้นจนถึงการทำบุญ เมื่อเทียบกับสวัสดิการการจัดการศพที่รัฐได้ให้แก่ผู้สูงอายุแล้วถือว่ามากกว่าการได้รับจากรัฐเพียงพอสำหรับการดำเนินการจัดการศพ จึงทำให้คนในชุมชนมีความไว้วางใจในการบริหารจัดการของกองทุน ทำให้ในปัจจุบันมีสมาชิกเข้าร่วมเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

บทความวิจัยนี้นำเสนอ ผู้สูงอายุวิถีอิสลาม : กองทุนสวัสดิการการจัดการศพของชุมชนกาเยาะมาตี ภายใต้บริบทชายแดนใต้ ซึ่งตั้งอยู่อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งชุมชนนี้มีความโดดเด่นและน่าสนใจด้านความร่วมมือกันขององค์กรชุมชน ทั้งองค์กรศาสนา มีสยิด กลุ่มผู้นำชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ ที่เข้มแข็งร่วมมือกัน และเห็นความสำคัญของการจัดตั้งกองทุนดังกล่าว แต่ขาดความต่อเนื่องในการบริหารจัดการ ในข้อกังวลอย่างหนึ่งจากการศึกษาชุมชนที่สะท้อนว่า ผู้จัดตั้งกองทุนมาจากการจัดตั้งของหน่วยงานภาครัฐ เมื่อผู้บริหารกองทุนหมดวาระการดำรงตำแหน่งไม่มีบุคคลใดที่จะเข้ามาบริหารจัดการกองทุนแทน อีกทั้งการรวบรวมเงินเพื่อจัดเป็นสวัสดิการนั้นมาจากการระดมเงินทุนจากผู้สูงอายุ และผู้ที่เป็นสมาชิกกองทุนในชุมชนเองนั้นเกิดปัญหาการจ่ายซ้ำ ไม่จ่ายสมทบเข้ากองทุน ฉะนั้นจึงทำให้กองทุนไม่มีผู้ควบคุมดูแลในการบริหารจัดการในกองทุน และไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการส่งเสริมและดำเนินงานร่วมกันของคนในชุมชนเรื่องกองทุนอันนำมาสู่การพัฒนากองทุนสวัสดิการการจัดการศพสำหรับผู้สูงอายุชุมชนกาเยาะมาตีให้เกิดความต่อเนื่องและมีความยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการพัฒนากองทุนสวัสดิการการจัดการศพ สำหรับผู้สูงอายุตามวิถีอิสลามของชุมชนกาเยาะมาตี อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

การทบทวนวรรณกรรม

จากการสืบค้นเอกสาร บทความ การวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องบทความวิจัยนี้ได้ผลการทบทวนวรรณกรรมครั้งนี้ ประกอบด้วย

แนวคิดการจัดศพแบบอิสลาม นักวิชาการอิสลามมีมติ (อิญมาอุ) ว่า มี 4 ประการดังนี้ เป็นฟัรฎุกีฟายะฮ์ มีรายละเอียดดังนี้ (1) การอาบน้ำศพ คือ อาบน้ำทำความสะอาดศพทั่วทั้งร่างกาย ซึ่งมีสยิดจะต้องเป็นมุสลิมเป็นผู้มีสติสัมปชัญญะ มีความรู้ในการอาบน้ำสยิด (Munir (Somsak) Muhammad, 2016) (2) การห่อศพ คือ การห่อศพให้ใช้ผ้าที่สะอาดควรเป็นสีขาว จะใช้ผ้าเก่าหรือผ้าใหม่ก็ได้และเป็นผ้าที่ไม่ต้องมีราคาแพง ผ้าห่อศพมี 3 ชั้น ทุกชั้นจะโรยด้วยเครื่องหอม ไม่มีการเย็บค่าใช้จ่ายในการจัดการศพนี้ให้หักออกจากทรัพย์สินของผู้ตาย (Munir (Somsak) Muhammad, 2016) (3) การละหมาดญะนาซะฮ์ เมื่อเสร็จจากการห่อศพแล้วก็ให้นำศพมาทำการละหมาดทุกสถานที่ที่มีความสะอาด และ (4) การฝังศพ ก่อนที่จะมีการฝังศพ ต้องมีการเตรียมขุดหลุมฝังศพ ทางที่ดีแล้วควรขุดแบบลูกกลม คือ หลุมที่ขุดลงไปจะมีการเซาะข้างทางด้านกิบละฮ์ จากการทบทวนหลักการปฏิบัติต่อศพของผู้ตายอันเป็นข้อบังคับที่ศาสนาอิสลามบัญญัติไว้มี 4 ประการ เนื่องจากในตำบลกาเยาะมาตีประชาชนนับถือศาสนาร้อยละ 95 จึงต้องปฏิบัติตามหลักการศาสนาต่อศพอย่างเคร่งครัด

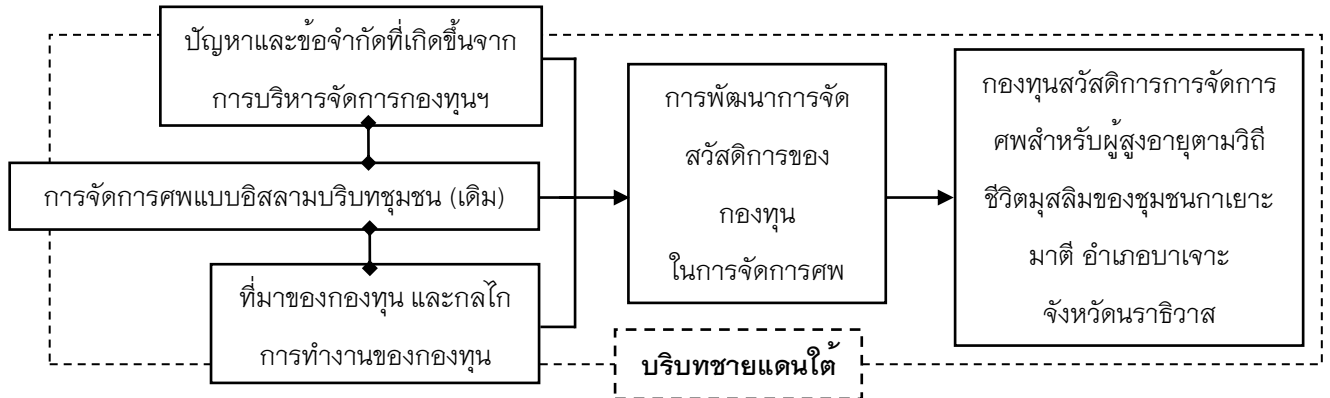
แนวคิดกองทุน การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ (Village and Urban Community Fund Office, 2010) คือ (1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการลงทุนเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาไปสู่การสร้างสวัสดิภาพ สวัสดิการหรือประโยชน์ส่วนรวมอื่นใดให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง (2) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเร่งด่วนสำหรับประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง (3) รับฝากเงินจากสมาชิกและจัดหาทุนจากแหล่งเงินทุนอื่น เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ (4) ให้กู้ยืมเงินแก่กองทุนหมู่บ้านอื่น เพื่อประโยชน์ในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจของหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง และ (5) กระทำการใดๆ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ คุณภาพชีวิต และสวัสดิการของสมาชิกหรือประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้าน เศรษฐกิจและสังคมของกองทุนหมู่บ้านตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน การจัดตั้งกองทุนการจัดการศพเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องมีการพิจารณาองค์ประกอบ แนวคิดด้านการพัฒนา (The Concept of Development) แนวคิดด้านความจำเป็นพื้นฐาน (The Concept of Needs) เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตและวาระสุดท้ายสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ (Klarin, 2018 as cited in Kasemcheunyot, 2020) ดังนั้น การพัฒนาอย่างสมดุลทั้ง 3 มิติ คือ สังคม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อม เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี

จากการทบทวนแนวคิดข้างต้นสามารถนำมาเป็นส่วนในการอธิบายในหลักการของการพัฒนา กองทุนสวัสดิการการจัดการศพสำหรับผู้สูงอายุตามวิถีชีวิตมุสลิมที่มีความถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลามบัญญัติทั้ง 4 ประการ คือ การอาบน้ำศพ การห่อศพ การละหมาดศพ การฝังศพ เพราะถือว่าเป็นประชากรหลักในพื้นที่ ชุมชนกาเยาะมาตี อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎี โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พื้นที่วิจัย คือ กาเยาะมาตี อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ใช้การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive) รวบรวมข้อมูลโดย ระหว่างเดือนสิงหาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2560

1) การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบการสร้างกองทุนสวัสดิการการจัดการศพสำหรับผู้สูงอายุตามวิถีชีวิตมุสลิมระดับชุมชน ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้ (1) ทำการศึกษาและคัดเลือกชุมชนกาเยาะมาตี โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือ กองทุนสวัสดิการการจัดการศพ (2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และ (2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม (Participant observation) (3) ดำเนินการศึกษาวិเคราะห์แนวทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการการจัดการศพสำหรับผู้สูงอายุตามวิถีชีวิตมุสลิม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย (4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือ แนวคิด หลักการ ความเป็นมา กระบวนการ ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่ให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของในระดับประเทศได้รับทราบ และ (5) วิเคราะห์แนวทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการการจัดการศพสำหรับผู้สูงอายุตามวิถีชีวิตมุสลิมชุมชนกาเยาะมาตี อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส (6) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกองทุนสวัสดิการชุมชนกาเยาะมาตี มีคุณสมบัติดังนี้ (1) เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกองทุนสวัสดิการชุมชนกาเยาะมาตี คือ ผู้ก่อตั้งกองทุน จำนวน 1 คน (2) คณะกรรมการแต่ละหมู่บ้าน ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านกองทุนสวัสดิการชุมชนกาเยาะมาตีอย่างน้อย 5 ปี และเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนกาเยาะมาตี จำนวน 7 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 8 คน

3) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ (1) แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก สัมภาษณ์ผู้ก่อตั้งกองทุน/คณะกรรมการเรื่อง แนวทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการการจัดการศพสำหรับผู้สูงอายุตามวิถีชีวิตมุสลิมชุมชนกาเยาะมาตี บริบทชุมชน และฐานคิด (ทุนทางสังคม) และ (2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม (Participant observation) สังเกตกระบวนการดำเนินการกองทุนระหว่างสมาชิกกองทุนในชุมชน

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสารทางวิชาการ เช่น หนังสือ ตำรา บทความ วารสาร และอื่น ๆ ทั้งในอินเทอร์เน็ตและหนังสือของห้องสมุดมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มาเสริมในประเด็นที่เชื่อมโยงกับการศึกษา (2) การเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ (2.1) การเก็บข้อมูลที่เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิเคราะห์ข้อมูลจาก “ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ” และนำมาวิเคราะห์เพื่อนำสู่ผลการวิจัย โดยผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์โดยตรง และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม ทั้งนี้ ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้คำนึงถึงหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของสำนักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยผู้วิจัยได้ทำการขอรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการ และผ่านการรับรองเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2560

5) การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และนำข้อมูลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องของข้อมูลโดยวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการศึกษา

6) การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย นำเสนอด้วยการจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบ โดยเป็นการนำเสนอในลักษณะการพรรณนาความ

ผลการวิจัย

การจัดการศพแบบอิสลามของชุมชนกาเยาะมาตี

ความเป็นมาของกองทุนสวัสดิการการจัดการศพสำหรับผู้สูงอายุชุมชนกาเยาะมาตี การจัดตั้งกองทุนนี้เป็นส่วนหนึ่งของประชาชนที่รวมกลุ่มพูดคุยประชุมหารือกับสมาชิกในชุมชนเกิดขึ้นด้วยความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านในชุมชน สืบเนื่องจากการเสียชีวิตของสมาชิกในชุมชนที่มีฐานะยากจน มีความยากลำบากในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยที่ชาวบ้านกลุ่มนี้ไม่มีแม้กระทั่งจำนวนเงินที่จะใช้

สำหรับการจัดการศพให้แก่คนในครอบครัว จึงนำมาสู่การรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งเป็นที่รวมเงินในการดูแลและจัดการเรื่องศพโดยเฉพาะ ซึ่งฐานคิดนี้มีความสอดคล้องกับบัญญัติทางศาสนาอิสลามที่ว่าด้วยการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างเพื่อนมนุษย์เพราะอิสลามถือว่าศรัทธาชนหรือมุสลิม ทุกคนเป็นพี่น้องกัน ดังนั้น ต้องหมั่นทำความดีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หลักอิสลามจึงได้กำชับให้ศรัทธาชนกระทำแต่ความดีดังปรากฏในอัลกุรอาน อิสลามเป็นศาสนาที่ส่งเสริมสู่การกระทำความดี (Arab Universities Alumni Association, Thailand, 1997)

เมื่อมีสมาชิกในกองทุนได้รับความเดือดร้อน เผชิญกับความยากลำบาก ทุกคนต้องทำหน้าที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือความทุกข์ยากของเพื่อนมนุษย์โดยเฉพาะเมื่อมีการเสียชีวิตของสมาชิกในชุมชนถือเป็นพรุฎกีฟายะห์¹ (ข้อบังคับทางศาสนาสำหรับมุสลิมจะต้องปฏิบัติ แต่ทว่า หากมีมุสลิมคนใดทำแทน หรือมุสลิมบางกลุ่มทำแทนแล้ว มุสลิมคนอื่นๆ ถือว่าพ้นผิดไปด้วย ตัวอย่าง การนมาซญะนาซะฮฺ (นมาซให้คนตาย) เป็นต้น ที่ต้องมีบุคคลไปดูแลให้ความช่วยเหลือ การเสียชีวิตในอิสลามนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการจัดการศพ ความตายในทัศนะอิสลามเป็นการเคลื่อนย้ายสถานที่จากโลกหนึ่งไปสู่อีกโลกหนึ่งและถือว่าเนื้อแท้ของมนุษย์มิใช่เรือนร่างอันเป็นวัตถุ แต่เป็นวิญญาณ ที่เรียกว่า “รูห์” ซึ่งยังคงสภาพอยู่และเตรียมพร้อมสำหรับการเคลื่อนย้ายไปสู่ชีวิตใหม่ในโลกหน้า (Taweewoon, 2016) รูปแบบและวิธีการจัดการศพของมุสลิมนั้นมีคำอธิบายที่เชื่อมโยงกับหลักคำสอนของศาสนา (Totong, 2017) อย่างไรก็ตามกระบวนการจัดการศพก็เป็นไปตามหลักการของอิสลาม ทั้ง 4 ประการ คือ การอาบน้ำให้ศพ การห่อศพ การละหมาดให้ศพ (ละหมาดญะนาซะฮฺ) และการฝังศพ โดยครอบครัวญาติพี่น้องของผู้เสียชีวิต รวมทั้งเพื่อนบ้านในชุมชนเดียวกันและหมู่บ้านใกล้เคียงที่จะต้องจัดการ ในการจัดการศพต้องใช้ค่าใช้จ่ายมากพอสมควร แต่สำหรับครอบครัวที่ยากจนเมื่อสมาชิกเสียชีวิตบางครั้งต้องนำทรัพย์สินไปจำนำ หรือขายเพื่อให้ได้เงินมาจัดการศพ

นอกจากนี้ กองทุนสวัสดิการการจัดการศพชุมชนกาเยาะมาตีเริ่มมีการดำเนินการเมื่อในปี 2558 โดยแรกเริ่มจาก การพูดคุยถามความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนที่เป็นแกนนำและชาวบ้านเกี่ยวกับรูปแบบการช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนเมื่อมีการเสียชีวิต เพราะโดยทั่วไปแล้วชุมชนชนบทส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับต่ำถึงปานกลาง บางครอบครัวจะมีที่ดินที่เป็นที่นา สวน และไร่ที่เป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษ แต่ไม่มีเงินสำรองที่เป็นเงินสดหรือเงินฝากธนาคาร เมื่อมีความจำเป็นที่ต้องใช้เงินจึงต้องพึ่งญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านในชุมชน จากปัญหาข้างต้นชาวบ้านจึงได้รวมกลุ่มกันพูดคุยเพื่อหาทางออกโดยมีให้มีการจัดตั้งกองทุนขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการจัดตั้งเป็นกองทุนช่วยเหลือจัดการศพในชุมชน

¹ พรุฎกีฟายะห์ หมายถึง สิ่งที่มีมุสลิมจำเป็นต้องศึกษาและนำมาปฏิบัติ ถ้าหากว่า มีมุสลิมกลุ่มหนึ่งทำการศึกษาและปฏิบัติ จนเพียงพอความต้องการแล้ว มุสลิมส่วนอื่นๆ ก็พ้นความรับผิดชอบไปด้วย แต่ถ้าหากว่าไม่มีมุสลิมคนใดทำการศึกษา และไม่มีใครนำมาปฏิบัติเลย ความผิดก็จะตกอยู่กับมุสลิมทุกคน ถ้าหากว่า มีมุสลิมบางคนศึกษาแต่ยังไม่พอเพียงพอต่อความต้องการ ก็จำเป็นที่มุสลิมส่วนอื่น จะต้องทำการศึกษาจนเพียงพอต่อความต้องการ (Muslim Thai Post)

ที่มาของกองทุน และกลไกการทำงานของกองทุน

การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการการจัดการศพชุมชนชนกาเยาะมาตีมีจุดเริ่มต้นมาจากการจำนวนของผู้เสียชีวิตในชุมชนที่มีจำนวนมากขึ้น โดยที่กลุ่มผู้เสียชีวิตส่วนใหญ่เป็นกลุ่ม “ผู้สูงอายุ” ในชุมชน และครอบครัวของผู้สูงอายุที่เสียชีวิตเหล่านั้นกลับไม่มีเงินสำหรับการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาให้แก่ญาติผู้ใหญ่ จึงเกิดการพูดคุยและประชุมหารือกับสมาชิกในชุมชนให้สะท้อนความต้องการของผู้สูงอายุ เพราะผู้สูงอายุส่วนมากจะไม่มีเงินเก็บไว้สำรองสำหรับการจัดการศพตนเองในอนาคต เนื่องด้วยผู้สูงอายุในชุมชนไม่มีรายได้ ส่วนใหญ่ก็ได้รับเฉพาะเงินของรัฐบาลที่จัดสรรให้จำนวน 600 – 1000 บาท/เดือน (เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุตามขั้นบันได) ซึ่งก็ได้ใช้ไปหมดในแต่ละวัน ผู้สูงอายุจึงมีความต้องการให้กองทุนเกิดขึ้นเพื่อให้กองทุนเป็นศูนย์กลางในการช่วยเหลือเมื่อกรณีเสียชีวิต โดยการนำเงินส่วนนี้ใช้สำหรับการจัดการศพเพื่อที่จะได้ไม่เป็นภาระของลูกหลานในอนาคต ดังนั้น จุดเริ่มต้นดังกล่าวจึงนำมาสู่กลไกการทำงานของกองทุนสวัสดิการการจัดการศพสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่เป็นสมาชิกกองทุนของชุมชนกาเยาะมาตี ดังนี้

(1) การจัดตั้งกองทุนและจัดสรรคณะกรรมการกองทุน เกิดการรวบรวมกลุ่มคนวัยกลางคนที่ เป็นบุตรหลานของคนชุมชน และบุคคลที่เป็นที่เคารพนับถือในชุมชน เช่น โต๊ะอิหม่าม คอเต็บ บิหลั่น และผู้นำชุมชนอื่น ๆ เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในการดำเนินระบบของกองทุน โดยเป็นการจัดตั้งเป็น ตำแหน่งการปฏิบัติงาน คือ ประธาน เหนี่ยวญิก และผู้รู้ทางด้านศาสนา เป็นต้น

(2) การจัดการประชุมคณะกรรมการและสมาชิกกองทุน ประชุมหารือสะท้อนความต้องการ และความจำเป็นหลักของผู้สูงอายุที่จำเป็นต้องใช้กรณีเสียชีวิต และเรื่องอุปกรณ์ที่ต้องจัดหาและเตรียมความพร้อมกรณีสมาชิกผู้สูงอายุในกองทุนเสียชีวิต

ตารางที่ 1 แสดงค่าใช้จ่ายในการจัดการศพ

พิธีการ	อุปกรณ์	ราคา
(1) อาบน้ำศพ	- กรรไกร (ใช้ในการตัดเสื้อผ้าผู้ตายให้อยู่ยกก่อนที่จะอาบน้ำ)	42 บาท
	- ถุงมือสำหรับผู้อาบน้ำ และที่ถูตัว (เช่น ฟองน้ำ หรือ ผ้าขนหนู)	101 บาท
	- เครื่องบด และถุงพลาสติกสำหรับใส่วัสดุปูนเปื้อน	185 บาท
	- สบู่และแชมพู ใบพุทรา การบูร ผ้ารัดคาง และสำลีปิดจมูก หู	190 บาท
	ผู้อาบน้ำ : สำลี ดอกบุนหรงราไป น้ำยาดับกลิ่น และกรรไกรตัดเล็บ	425 บาท
(2) หอศพ	- ผ้าขาว, สำลี และพิมเสน	1,060 บาท
(3) ละหมาดศพ	- เงินใส่ซองให้คนมาละหมาด หรือ ข้าวสาร, ไข่ไก่ (จำนวน 1 กก.)	140 บาท
(4) ผังศพ	- ค่าชุดหลุม โลง และคารถ	1,600 บาท
รวมทั้งหมด		12,603 บาท

หมายเหตุ : ค่าใช้จ่ายประมาณการจากราคาสินค้า ณ ช่วงเวลาของการดำเนินการวิจัย

(3) การขยายตัวของสมาชิกกองทุน การดำเนินการของคณะกรรมการกองทุนต้องมีการสำรวจและรับสมัครสมาชิกในชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้สูงอายุในชุมชนกาเยาะมาตีได้มีศูนย์กลางของการเก็บรวบรวมเงินเพื่อสำรองไว้ใช้สำหรับการจัดการศพ

การพัฒนากองทุนสวัสดิการการจัดการศพสำหรับผู้สูงอายุตามวิถีชีวิตมุสลิมชุมชนกาเยาะมาตี อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย 4 หลักการ ดังนี้

1. หลักการร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการคัดเลือกตัวแทนเพื่อเป็นคณะกรรมการในแต่ละหมู่บ้านนั้นจะมีส่วนร่วมในการคัดเลือกตัวแทน คัดเลือกบุคคลสำหรับเป็นคณะกรรมการ โดยต้องมีความพร้อมในการช่วยงานหรือบริหารงานต่างๆ ที่สำคัญมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นทุกครั้งเมื่อมีการเรียกประชุม มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นทุกครั้งเมื่อมีการเรียกประชุมระหว่างคณะกรรมการและผู้ก่อตั้ง และร่วมในการเสนอแนะเกี่ยวกับแผนการดำเนินงานของกองทุนฯ สำหรับการดำเนินงานต่างๆ และกำหนดแผนงานการจัดการศพในกองทุนฯ ทั้งนี้ สมาชิกและกรรมการประชุมทุกครั้ง มีติดตามและชี้แจงงบประมาณ และจะดำเนินการครั้งต่อไปให้กับสมาชิกกองทุน

2. หลักการร่วมปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนงานในด้านกิจกรรมของกองทุนฯ โดยการทำตามแผนที่วางไว้ เช่น การเข้าประชุมเพื่อแบ่งงาน สำหรับให้กองทุนมีปัญหาและอุปสรรคน้อยที่สุด มีการประสานงานทุกครั้งให้กับคณะกรรมการแต่ละหมู่บ้านเพื่อให้คณะกรรมการรับรู้อย่างทั่วกันจึงก่อให้เกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุด อย่างไรก็ตาม สมาชิกและกรรมการมีการชี้แจง 6 เดือนครั้ง ประเด็นงบประมาณของกองทุน และแผนการปฏิบัติอย่างรอบคอบ สุดท้ายสมาชิกและกรรมการได้มีส่วนร่วมในการจัดสรรและนำเงินของผู้เสียชีวิตไปให้แก่ครอบครัว เพื่อนำไปจัดการศพต่อไป

3. หลักการร่วมรับผลประโยชน์ การรับผลตอบแทนจากการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการมี 2 ประการ คือ ประการแรกที่เป็นตัวเงิน คือ ในส่วนที่จัดให้กับญาติผู้เสียชีวิตเพื่อดำเนินการจัดการศพ และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การทำบุญ การจัดเตรียมเครื่องดื่มน้ำดื่มแช่เย็น เป็นต้น และประการที่สอง คือ เป็นสินน้ำใจ เช่น สิ่งของที่มอบให้ทั้งข่าวสาร ไข่ไก่ การร่วมมือกันประกอบอาหาร และเป็นสิ่งของอื่น ๆ และการช่วยเหลือจากตัวแทนของกองทุนในการประสานติดต่อดำเนินการจัดการศพ รวมทั้งการให้กำลังใจที่ไม่เป็นตัวเงิน เป็นความรู้สึกทางจิตใจที่เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม สิ่งอื่นใดก็จะเป็นการได้รับความไว้วางใจเพิ่มขึ้นในการทำงาน แม้ว่าจะไม่ได้รับผลประโยชน์ให้กับตัวเอง แต่การเห็นผู้สูงอายุสุขสบายก็เพียงพอแล้ว เป็นการแสดงความกตัญญูเริ่มจากการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือเท่าที่ตนเองทำได้ เช่น ช่วยประกอบอาหารในงานพิธี การนำเงินของผู้เสียชีวิตที่สมัครเป็นสมาชิกกองทุนไปให้แก่ครอบครัว เป็นต้น

4. หลักการร่วมติดตามและประเมินผล การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลด้านการบริหารงบประมาณของกองทุนฯ 2 ประการ คือ การติดตามเรื่องเงินที่ใช้ไป และการดำเนินงานที่เกิดขึ้นว่าตรงกับข้อตกลงของชุมชนหรือไม่อย่างไร และจะนำผลดังกล่าวไปพัฒนาต่อไปในลำดับต่อไป ทั้งนี้ เมื่อทราบจำนวนเงินที่ใช้ไป และเงินที่เหลือก็นำมาบริหารจัดการโดยการเรียกประชุมการติดตามแผนงานครั้งต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์การพัฒนากองทุนสวัสดิการการจัดการศพสำหรับผู้สูงอายุตามวิถีอิสลามชุมชนกาเยาะมาตี อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส พบว่า หลักการพัฒนากองทุนสวัสดิการการจัดการศพสำหรับผู้สูงอายุตามวิถีชีวิตมุสลิม

หลักการพัฒนากองทุนผ่านการร่วมตัดสินใจ และร่วมปฏิบัติ หลักการร่วมเสนอความคิดทุกครั้งเมื่อมีการเรียกประชุม ระหว่างคณะกรรมการและผู้ก่อตั้ง และร่วมในการเสนอแนะเกี่ยวกับแผนการดำเนินงานของกองทุนฯ สำหรับการดำเนินงานต่าง ๆ และกำหนดแผน งานการจัดการศพในกองทุนฯ มีความสอดคล้องกับงานวิจัย พบว่า การพัฒนาแก้ไขปัญหาลังคมและชุมชนอันเป็นรูปธรรมที่เกิดจากการระดมสมองลักษณะของการมีส่วนร่วมของหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ที่เริ่มต้นจากชุมชนชุมชนมีส่วนร่วม ทั้งในการร่วมกันเรียนรู้ ร่วมกันแสวงหาปัญหา และคิดค้นแนวทางออกเพื่อแก้ไขปัญหและพัฒนา สามารถแก้ปัญหทางเศรษฐกิจสังคม การเมือง ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน (Jeawkok et al., 2018)

มิติสังคมและวัฒนธรรมเป็นอีกหนึ่งมิติที่สะท้อนความเป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่มาจากฐานรากของความยั่งยืนในชีวิต การจัดการศพถือเป็นมิติของวัฒนธรรมที่ส่งต่อผ่านวิถีปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามเรื่องนี้ถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่มาจากแรงศรัทธาที่นำไปสู่หลักคำสอนสร้างอิทธิพลให้แก่มุสลิมในบริบทพื้นที่ชายแดนใต้ในการจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อดูแลคนในชุมชนกันเอง (Totong, 2017) อย่างพื้นที่ของตำบลแว้งที่มีการจัดการกองทุนฌาปนกิจของผู้สูงอายุ มีลักษณะการดูแลผู้สูงอายุไม่ใช้การสงเคราะห์ หากแต่เป็นหน้าที่ของท้องถิ่นที่ต้องเข้ามามีบทบาทในการจัดการ ทั้งในการร่วมกันเรียนรู้ ร่วมกันแสวงหาปัญหา และคิดค้นแนวทางออกเพื่อแก้ไขปัญหและพัฒนา สามารถแก้ปัญหทางเศรษฐกิจสังคม การเมือง ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้ การแก้ปัญหและพัฒนาอย่างต่อเนื่องและในเรื่องการจัดการสวัสดิการของกองทุนในการจัดการศพเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจนที่ไม่มีเงินสำรองในการจัดการศพ (Hama, 2009)

นอกจากนี้หลักการร่วมรับผลประโยชน์ การรับผลตอบแทนจากการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการมี 2 ประการ คือ ประการแรกที่เป็นตัวเงิน คือ ในส่วนที่จัดให้กับญาติผู้เสียชีวิต และประการที่สอง ประการที่สอง คือ เป็นสินน้ำใจ เป็นสิ่งของและความช่วยเหลือจากตัวแทนของกองทุนในการ

ประสานติดต่อดำเนินการจัดการศพ รวมทั้งการให้กำลังใจ สิ่งเหล่านี้ถือว่าการแสดงความกตัญญู เริ่มจากการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือเท่าที่ตนเองทำได้ (Srivanichakorn, 2013) การช่วยเหลือคนยากจนที่ไม่มีค่าใช้จ่ายในการทำศพ เพราะเวลาจัดงานต้องมีการให้ค่าละหมาดเป็นสินน้ำใจแก่คนที่มาร่วมงาน และหลักการร่วมติดตามและประเมิณผล เป็นลักษณะการติดตามเรื่องเงินที่ใช้ไป และการดำเนินงานที่เกิดขึ้นว่าตรงกับข้อตกลงของชุมชนหรือไม่อย่างไร และจะนำผลดังกล่าวไปพัฒนาต่อไปในลำดับต่อไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ และสามารถสังเคราะห์การพัฒนากองทุนสวัสดิการการจัดการศพสำหรับผู้สูงอายุตามวิถีชีวิตมุสลิมชุมชนกาเยาะมาตี ที่พัฒนาสู่ความยั่งยืนของกลุ่ม ซึ่งโมเดลนี้สามารถปรับใช้ในกลุ่มกองทุนการจัดการศพของชุมชนอื่น ๆ ได้ ดังแผนภาพ

ผู้เสียชีวิตบางคนอาจจะต้องไปกู้เงินเพื่อมาจัดการศพก่อนทำให้เกิดความลำบาก ดังนั้น คณะผู้วิจัยที่ประกอบด้วยคนในชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยได้ระดมสมองมองว่าปัญหาดังกล่าวควรจะมีการพัฒนาแนวทางสำหรับกองทุนสวัสดิการการจัดการศพสำหรับผู้สูงอายุตามวิถีอิสลาม โดยกันร่วมวิเคราะห์กองทุนสวัสดิการก่อน และควรพัฒนาศักยภาพ/ ทำความเข้าใจของคนในชุมชนเอง ทั้งด้านรายได้ อายุ โรคประจำตัว และการศึกษา ที่จะส่งผลต่อการจัดการสวัสดิการ การมีส่วนร่วม แนวทางการพัฒนานับหลักของศาสนาอิสลาม

เมื่อสามารถจัดการในส่วนนั้นได้แล้ว ก็เข้ามาร่วมกันคิดเพื่อหาทางออกของปัญหากองทุนฯ ดังกล่าว หลังจากนั้นมาร่วมกันปฏิบัติจากการคิดและวางแผน เช่น หักจากกองทุนผู้สูงอายุผู้สูงอายุ และคนในครอบครัวพึงพอใจ เห็นด้วย ยินยอม ดำเนินการเริ่มระยะแรกในการทำศพ และอื่นๆ ในระยะถัดไป ส่วนที่เหลือพัฒนาสร้างรายได้ให้เกิดกำไรสู่ชุมชน เหล่านี้จะทำให้คนในชุมชนร่วมกันได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานร่วมกัน และที่สำคัญ ร่วมกันติดตามประเมินผลในลักษณะการร่วมกันรับผิดชอบในสิ่งที่ได้ดำเนินการไป และนำไปสู่การพัฒนาต่อไปอีก ภายใต้หลักศาสนาอิสลาม”

ขณะที่ผู้นำเองจะต้องมีบทบาทสูงในการประสานความคิดและกระตุ้นการทำงานของคนในชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบการพึ่งตนเอง รวมถึงการมีหน่วยงานภาครัฐและภาควิชาการเป็นผู้ให้การสนับสนุนในการข้อมูลปัญหา/ความต้องการของชุมชน ร่วมกันคิดและร่วมทำ ท้ายที่สุดแล้วผลที่เกิดขึ้นก็นำไปสู่การเป็นนโยบายสาธารณะต่อไป ฉะนั้นหน่วยงานภาครัฐควรดำเนินพัฒนารูปแบบโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จะทำให้คนในชุมชนได้แสดงศักยภาพและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนและตามบทบัญญัติทางศาสนา

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ “ผู้สูงอายุวิถีอิสลาม” กองทุนสวัสดิการการจัดการศพชุมชนกาเยาะมาตีในบริบทชายแดนใต้ โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการนำเสนอหลัก คือ การพัฒนากองทุนสวัสดิการการจัดการศพสำหรับผู้สูงอายุตามวิถีชีวิตมุสลิมชุมชนกาเยาะมาตี อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งการพัฒนากองทุนสวัสดิการการจัดการศพค้นพบหลักการความรู้สึกเป็น “เจ้าของ” กองทุนฯ ผ่านการใช้หลักการการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนและกระบวนการ ได้แก่ หลักการร่วมตัดสินใจ หลักการร่วมปฏิบัติ หลักการร่วมรับผลประโยชน์ และหลักการร่วมติดตามและประเมินผล ที่ถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่สมาชิก (ผู้สูงอายุ) และคณะกรรมการที่เป็นตัวแทนในการบริหารจัดการงบประมาณในกองทุนฯ จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกรูปแบบ เพื่อเป็นการสนับสนุนทางด้านจิตใจในการสร้างความ เป็นเจ้าของกองทุนฯ การสร้างการรู้สึกร่วมในการรักษาและการพัฒนาต่อยอดให้เป็นระบบและเกิดความมั่นคงและยั่งยืนของกลุ่มต่อไปในอนาคต

อย่างไรก็ตาม “ผู้สูงอายุตามวิถีอิสลาม” ที่เป็นตัวกำหนดความแตกต่างผ่านหลักการทางศาสนาอิสลามที่มีความเป็นเอกลักษณ์ภายในพื้นที่บริบทชายแดนภาคใต้ การรวมกลุ่มในชุมชนเพื่อเป็นแสดงถึงการให้ความสำคัญและให้คุณค่าแก่กลุ่มสมาชิกของชุมชนกาเยาะมาตีด้วยการดูแลจนกระทั่งวินาทีสุดท้ายของลมหายใจ เพราะด้วยหลักศาสนาอิสลามที่สำคัญการช่วยเหลือและดูแลกันในครอบครัวและชุมชนถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญในการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขแห่งโลกปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ พบว่า หลักการของกองทุนสวัสดิการการจัดการศพสำหรับผู้สูงอายุจะดำเนินการช่วยเหลือสำหรับผู้สูงอายุกรณีเสียชีวิต แต่ไม่มีงบประมาณที่จะสนับสนุนทางด้านการรักษาพยาบาลในการรักษาตัวเองก่อนผู้สูงอายุ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ได้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลกาเยาะมาตีควรมีมาตรการผลักดันให้ความช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาลตามการจ่ายจริงให้กับผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกกองทุนฯ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบองค์ความรู้ทางด้านแนวทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการการจัดการศพสำหรับผู้สูงอายุที่สำคัญ คือ หลักการการพัฒนากองทุนฯ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชน หรือพื้นที่อื่น ๆ ที่ต้องการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการการจัดการศพสำหรับผู้สูงอายุตามวิถีอิสลาม สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการดำเนินงานควรกองทุนฯ อย่างเป็นระบบ ปัจจัยที่ส่งผลให้กองทุนฯ ประสบผลสำเร็จและมีจุดมุ่งหมายในการทำงานร่วมกันเพื่อทำให้กองทุนฯ เข้มแข็งและติดตามความก้าวหน้าและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กองทุนฯ ร่วมกันกับเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลกาเยาะมาตี อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

References

- Arab Universities Alumni Association, Thailand. (1997). *Translation of the Meaning of the Noble Quran in the Thai Language*. King Fahd Glorious Quran Printing Complex.
- Jeawkok, J., Dhammasaccakarn, W., Laeheemand, K., & Sangkarat, U. (2018). Fishermen and social capital: Welfare of Thai Andaman coast communities. *Journal of Community Development and Life Quality*, 6(1), 131–152.

- Hama, J. (2009). *Desirable characteristics of women towards the administration of Waeng Subdistrict Administrative Organization: Waeng District, Narathiwat Province*[Independent Studies, Master of Public Administration, Khon Kaen University].
- Institute for Population and Social Research, Mahidol University. (2017, November 25). *The situation of the Thai Elderly*. Mahidol University. <https://op.mahidol.ac.th/ra/2017/11/25/pr-01/>
- Isaranews Agency. (2016). *Saari Katmati fund case study: Ban Waeng community, Waeng district, Narathiwat province*. Isaranews Agency. <https://www.isranews.org/thaireform-othernews/46956-ageing150559.html>
- Kasemcheunyot, K. (2020). Thailand's development on sustainable development goals. *Journal of Chandrakasemsarn*, 26(1), 16–30.
- Muhammad, M. (1995). *Haji and Umrah*. Sasnavidya Institute.
- Nawsuwan, K., Hamtanon, P., Rodkantuk, J., Witwattanagoon, A., & Karakhuean, N. (2019). Participation in social activities of Thai Muslims elderly in 7 provinces of lower Southern of Thailand. *Journal of MCU Nakhondhat*, 6(10), 4740–4753.
- Puteh, M. D. (2017, August 11). “Saree Katmati” Healthcare culture of Malay Muslim community in Three provinces. *Southern border*. GotoKnow. <https://www.gotoknow.org/posts/633265>
- Putet, M. D. et al. (2011). *Syarikat Mati (funeral charity bond) culture Malay Muslim community health care: A case study of Ban Koh, Yi-ngo district, Narathiwat province*[Research Report, Yala Islamic University].
- Sup Siri, S. (2009, August 15). *Ministry of Social Development and Human Security provides funeral expenses for the elderly 200 baht per head. Make a claim*. Association of Persons with Physical Disability International. http://www.apdi2002.com/index.%20php?lay=boardshow&ac=webboard_show&WBntype%20=1&No=1264992
- The Ministry of Social Development and Human Security, Department of Older Persons. (2016, July 8). *Elderly Person Act, B.E. 2546 (2003)*. Department of Older Persons. https://www.dop.go.th/download/laws/regulation_th_20160807154501_1.pdf
- Wichianplert, S. (2015). *National Village and Urban Community Fund*. Parliamentary Budget Office [PBO]. https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parbudget/ewt_dl_link.php?nid=105
- Srivanichakorn, S. (2013). *Community health system by the community for the community*. Community Health System Research and Development Institute [NEP].

- Taweeboon, T. (2016, April 28). *E-Learning: Patients with end-stage*. Faculty of Nursing, Mahidol University. <http://www.elearning.ns.mahidol.ac.th/Patients-with-end-stage/index.html>
- Totong, K. (2017). Islamic funeral management and sustainable environmental management. *Journal of Environmental Management*, 13(2), 100–107. DOI: 10.14456/jem.2017.14